

Píše Jiří Flaišman

(E*forum, 08. 03. 2011)

Pominuly doby, kdy přední tzv. paměťové instituce (archivy, knihovny atd.) a vědecká pracoviště upínaly k zpřístupňování svých fondů a vědeckých výstupů v elektronické podobě zrak jako k něčemu, co by mohlo dát nový smysl jejich činnosti. Možnosti práce s ohromným množstvím materiálu, se sofistikovanými vyhledávacími systémy v databázích, s texty v nové dimenzi poskytujícími jak netradiční mody zveřejnění, tak tím pádem i čtení nepřinesly téměř žádná přímá řešení rudimentárních otázek jednotlivých oborů (což se v literární vědě týká nejen základních metodologických problémů v oblasti literárního dějepisu, ale i subdisciplín, jakými jsou lexikografie, textová kritika či bibliografie). S digitalizací se ovšem nebývale rozšířil potenciál využitelnosti dat, do takřka nekonečna se rozrostlo pole zpracovávaného materiálu, došlo k urychlení základního pramenného výzkumu – heuristiky (zvl. díky knihovním databázím a projektům typu Kramerius). Přestože je u nás i ve světě digitalizace základního pramenného materiálu a vlastní odborné literatury na seznamu úkolů paměťových institucí nezbytnou položkou, nejedná se o činnost zcela samozřejmou.

Vedle mamutího projektu Národní digitální knihovny, na kterém při celkovém rozpočtu více jak čtvrt miliardy korun participují naše dvě největší knihovny a který má do roku 2014 zpřístupnit 26 milionů stran textu a archivovat obsah celého českého internetu, což v souhrnu dělá nepředstavitelných cca 600 TB dat, existují i projekty skromnější. Jedním z těch pozoruhodných a ambiciózních, byť méně nápadných, je volně přístupná **Digitální knihovna Arne Nováka**. Na jejím vzniku se podílejí Ústřední knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (Věra Jurmanová Volemanová, Zdeněk Kadlec) a Ústav české literatury a knihovnictví FF MU (Jiří Kudrnáč). Strůjci projektu reagují na dlouhá desetiletí trvající neutěšený stav vydávání Novákova literárního odkazu.

Jediný pokus o souhrnnější vydání Novákových prací – Dílo A. Nováka z doby protektorátu, proponované jako dvanáctisvazkový výbor – zůstává se svými dvěma svazky smutným torzem. První svazek přinesl v roce 1940 nové vydání autorem koncipovaných celků Zvony domova a Myšlenky a spisovatelé, svazek druhý zpřístupnil ve stejném roce druhé vydání Podobizen žen (oba svazky editoval pro nakladatelství Novina Václav Renč); na zadní straně obálky druhého svazku Díla byly anoncovány svazky 3–6 (Kritické pohledy na novou českou literaturu, České hlavy z povzdálí, Mužové a osudy, Studie o výtvarném umění), které nám dávají jen rámcovou představu o koncepci výboru. Po roce 1948 byl Arne Novák ignorován (knižně nevyšla jediná jeho práce), od listopadu 1989 byl vydán pouze jeden výbor z jeho díla, jež pod názvem

Česká literatura a národní tradice uspořádal Dušan Jeřábek (Blok 1995), a pár reedic: třetí vydání Dějin českého písemnictví v edici Bohumila Svozila (Brána 1994), reprint čtvrtého, přepracovaného a rozšířeného vydání Přehledných dějin literatury české od nejstarších dob až po naše dny (Atlantis 1995). Pokud je mi známo, nebyl dosud učiněn ani pokus o koncipování, natož o realizaci vydání rozsáhlého autorova díla v souborné edici. Již proto je současný brněnský internetový projekt aktivitou více než záslužnou.

Novákovská digitální knihovna zveřejňuje v chronologickém uspořádání (po jednotlivých rocích) černobílé scany všech knižně publikovaných Novákových původních prací, předmluv a doslovů k jednotlivým knihám jiných autorů a příspěvků zařazených do neperiodických kolektivních publikací. Knihovna, pojatá v technické, nepříliš oslnující grafické úpravě, tedy není v pravém slova smyslu edicí Novákova díla, spíše je archivem, a není ani budována na základě kritérií, která by eliminovala opakující se texty putující z jedné publikace do druhé, nevymezuje ani jednotlivá vydání Novákových prací, a proto prezentuje všechna (což je výborné zvl. v případě čtyř vydání Přehledných dějin). Pro vyhledávání v dokumentech je k dispozici jednoduchý fulltextový vyhledávač, jenž pracuje s automaticky převedenými (dále nekolacionovanými) texty (OCR).

Síla tohoto chvályhodného projektu se ukáže ve chvíli, kdy bude zpracována drtivá většina plánovaných knižních publikací s Novákovými texty, kdy bude on-line k dispozici kompletní virtuální novákovská knihovna. Velkou výzvu nejen pro autory současného konceptu knihovny představuje otázka, jakým způsobem by měly být zpřístupněny stovky a stovky Novákových textů zveřejněných v periodickém tisku, příspěvky do slovníků a encyklopedií, popř. zveřejněná korespondence apod., tedy ta hora textů, jež stojí mimo koncepci stávající Digitální knihovny. Tomuto kroku by ovšem měl předcházet jeden důležitější: vypracování nové bibliografie A. Nováka. Digitální knihovna A. Nováka by se mohla stát prostorem, kde by tento nelehký úkol mohl být splněn (v danou chvíli by bylo dobré, kdyby byl pro základní orientaci přescanován a zveřejněn alespoň Soupis vědecké a kritické činnosti Arne Nováka vydaný v roce 1940 Pražským lingvistickým kroužkem).

www.ipsl.cz